

Handläggare
Erik Jondelius
08-508 261 14**Till**
Trafiknämnden
2015-03-19

Minnesskylt vid Hornstulls strand. Svar till Södermalms stadsdelsnämnd på skrivelse från Anna-Klara Müntzing m.fl. (MP)

Förslag till beslut

1. Trafiknämnden överlämnar och åberopar tjänsteutlåtandet till Södermalms stadsdelsnämnd som svar på skrivelsen.
2. Trafiknämnden överlämnar detta tjänsteutlåtande till Kulturnämnden för kännedom.

Per Anders Hedkvist
FörvaltningschefPia Krensler
Tf Avdelningschef

Sammanfattning

Anna-Klara Müntzing m.fl. (MP) har i skrivelse till Södermalms stadsdelsförvaltning begärt att stadsdelsförvaltningen ser över möjligheten till att sätta upp en minnesskylt vid platsen för tullbyggnaderna vid nuvarande Hornstulls strand. I skrivelsen framförs också att stadsdelens historik ska lyftas fram på fler platser och att stadsdelsförvaltningen ska återkomma om hur detta kan ske. Stadsdelsförvaltningen föreslog i sitt svar till stadsdelsnämnden att skrivelsen skulle överlämnas till trafiknämnden för vidare handläggning och besvarande. Stadsdelsnämnden beslutade enligt förvaltningens förslag.

Kulturhistorien skiljer sig åt mellan stadens stadsdelar. Vilken historia, och hur den ska presenteras, kan därför skilja sig åt mellan stadsdelarna. Under åren 2000-2008 sattes 147 s.k. Historiska tavlor

upp i staden. Det finns idag ingen förvaltning som har uppdraget att sätta upp nya Historiska tavlor. Trafikkontoret anser att ansvaret för de Historiska tavlorna bör ligga hos stadsdelsnämnderna eftersom tavlorna, vad respektive nämnd väljer att minnas och åskådliggöra, kan ses som ett sätt att stärka en stadsdels identitet.

Trafikkontoret arbetar sedan 2012 med att ta fram ett skyltprogram för parkmark. Programmet ska vara en del av stadens möbleringsprogram och alla format, storlek och layout, är utvecklade från Stockholms stads grafiska profil med syfte att kunna skapa ett visuellt sammanhängande skyltsystem. I arbetet med Skyltprogrammet ingår inte de Historiska tavlorna. Kontoret föreslår att de Historiska tavlorna inbegrips i Skyltprogrammet och att en typskylt tas fram. Trafikkontoret ansvarar således för de Historiska tavlornas form medan stadsdelsnämnderna ansvarar för, och bekostar, tavlornas uppförande, innehåll och skötsel.

Bakgrund

Anna-Klara Müntzing m.fl. (MP) har i skrivelse till Södermalms stadsdelsförvaltning begärt att stadsdelsförvaltningen ser över möjligheten att sätta upp en minnesskylt vid platsen för tullbyggnaderna vid nuvarande Hornstulls strand. Av skrivelsens framgång i huvudsak följande. År 2014 var det 150 år sedan tullbevakningen vid Hornstull upphörde. Hornstull, Skanstull och andra tullar är i dagsläget bara namn för många, medan de förr var mycket påtagliga och förtretliga inslag i vardagen för medborgarna. De är en del av vår historia och av kuriöst intresse. Stadsdelen ska därför se över möjligheten att sätta upp en minnesskylt vid Hornstulls strand. I skrivelsen framförs även att stadsdelens historik bör lyftas fram på fler platser och stadsdelsförvaltningen uppmanas att återkomma om hur detta kan ske. I detta arbete bör förslag och synpunkter från allmänheten med fördel tas tillvara.

Södermalms stadsdelsförvaltning besvarade skrivelsen genom ett tjänsteutlåtande i stadsdelsnämnden 2014-11-20.

Stadsdelsförvaltningen ansåg *”att det kan finnas anledning att utreda möjligheten att uppmärksamma stadsdelens historia på fler platser än vad som finns i dagsläget. Förvaltningen har dock inget ansvar för uppsättande av skyltar, utan detta hör till trafiknämndens ansvarsområde”*. Stadsdelsförvaltningen föreslog vidare att skrivelsen skulle överlämnas till trafiknämnden för vidare handläggning och besvarande. Stadsdelsnämnden beslutade enligt förvaltningens förslag.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom kontoret samt i samtal med Stadsmuseet, Stadsarkivet, kulturförvaltningen, idrottsförvaltningen, Bromma stadsdelsförvaltning, Södermalms stadsdelsförvaltning och Skarpnäcks stadsdelsförvaltning.

Trafikkontorets synpunkter

Det finns många behov och önskemål beträffande användning av stadens offentliga rum. I parker och på torg i Stockholms inner- och ytterstad finns 147 stycken så kallade Historiska tavlor utplacerade. Tavlorna vänder sig till stadens invånare och besökare och berättar i bild och text om en plats historia, kultur och egenart. Exempel på platser med tavlor är Humlegården, Mynttorget, Bryggartäppan och Eggeby gård samt Kvarnvikens kvarn. Tavlorna handlades upp av Stockholms stad år 2000 genom gatu- och fastighetskontoret och i gatu- och fastighetskontorets och exploateringskontorets regi kom de att placeras ut under åren 2000-2008. På grund av detta innehåller tavlorna information om att de är uppsatta av gatu- och fastighetskontoret eller exploateringskontoret där det förstnämnda kontoret inte längre existerar. Efter 2008 har uppdraget avslutats och idag ansvarar trafikkontoret för drift och underhåll av tavlorna. De allra första Historiska tavlorna, 24 stycken, skapades på uppdrag av Stadsholmen. De sattes upp inför Kulturhuvudstadsåret 1998 och återfinns i innerstadens reservatsområden.

Även andra kulturhistoriska tavlor finns uppsatta i stadens offentliga rum. Kulturförvaltningen ansvarar för de litterära skyltarna som satts upp sedan 1992 och som innehåller skönlitterära texter som beskriver stockholmsmiljöer. Eftersom flera av skyltarna är från 90- och 00-talen innehåller de information att de är uppsatta av gatu- och fastighetskontoret. Idag finns 75 litterära skyltar i staden, merparten av dem i innerstaden men även en del i ytterstaden. Varje år utökas antalet med en till två nya skyltar. Idrottsförvaltningen satte år 2012 upp 20 idrottshistoriska skyltar till minne av Stockholmsolympiaden 1912. 14 av dessa skyltar sitter inom Stockholms stad, merparten på fasader eller Kungliga Djurgårdens mark, men också på gatu-, park- eller kvartersmark. Idrottsförvaltningen ansvarar för drift och underhåll av dessa skyltar. En annan skyltsort är de blå skyltarna som Samfundet S:t Erik sätter upp. Dessa blå skyltar berättar om historiskt intressanta byggnader, broar och miljöer. Nyligen satte Samfundet S:t Erik upp sin 100:e skylt, placerad i Hökarängens centrum där Sveriges första gågata finns. Ytterligare en skyltsort för kulturhistoriska miljöer är den som Stadsmuseet sätter upp. I första hand skyltar Stadsmuseet fornlämningar, enligt uppdrag och med visst bidrag från

länsstyrelsen, men även kulturhistoriskt värdefulla parker och grönområden kan skyltas samt i undantagsfall även torp och äldre gårdar. I dagsläget finns ett 50-tal skyltar av denna sort i staden. Till våren kommer ett antal skyltar sättas upp kring runstenarna på Järvafältet. Parker och grönområden som innehar denna skyltsort är Stureparken, Polishusparken och Långbrogårdsparken samt Linnémonumentet i Humlegården. Torp och äldre gårdar med denna skyltsort är bland andra Långbro gård, Lilla Ängby Gård och Årsta gårds kvarn. Drift- och underhållsansvar för dessa skyltar hade tidigare den numera nedlagda fornminnesgruppen på trafikkontoret. Idag finns ingen ansvarig förvaltning utan upptäckta fel och skadegörelser anmäls till stadens felanmälan. Skarpnäck stadsdelsförvaltning har tagit hjälp av Stadsmuseet gällande text- och skyltutformning och satt upp egna kulturhistoriska skyltar. Dessa är idag fem till antalet men fler kan sättas upp beroende på tips från allmänheten. Skarpnäck stadsdelsförvaltning ansvarar för drift och underhåll av sina skyltar. Det finns också ett okänt antal enskilt utformade kulturhistoriska tavlor i staden, vid exempelvis Bragevägen finns en tavla som berättar om var Raoul Wallenberg bodde och på Södermalm finns en "Vet Ni att..."-tavla om Anna Lindhagens täppa vars utformning är hämtad från skyltar från Holger Bloms tid. Vilken eller vilka förvaltningar som har ansvar för dessa tavlor är inte utrett eftersom antalet tavlor är okänt. Tavlan om Raoul Wallenberg är uppsatt av kulturförvaltningen på direkt uppdrag från roteln.

Trafikkontoret arbetar sedan 2012 med att ta fram ett skyltprogram för parkmark. Programmet ska vara en del av stadens möbleringsprogram. Det tas fram för att fungera över tiden och i många olika typer av miljöer med en färgsättning och utformning som passar Stockholm. Det ska vara ett komplement till stadens grafiska manual där typskyltar ger stöd till de som arbetar med att ta fram skyltar för exempelvis parker, lekplatser, hundrastgårdar och hundrastområden. Förhoppningen är att även skyltar på gatemark ska innefattas i programmet på sikt. Alla format, storlek och layout, är utvecklade från Stockholms stads grafiska profil med syftet att på så sätt kunna skapa ett visuellt sammanhängande skyltsystem. Arbetet pågår successivt och under 2014 färdigställdes programmets fyra första typskyltar: Parklek, Lekplats, Plaskdamm och Hundrastgård. Underlag för dessa typskyltar har sänds till stadsdelsförvaltningarnas parkingenjörer inför tillverkning av nya skyltar. Under 2015 förväntas typskyltar tas fram för bland annat hundrastområde och allmän badplats.

Trafikkontorets förslag

Kontoret vill först belysa att de offentliga rummens yta är begränsad och avvägningar måste alltid göras för att bedöma om en plats är lämplig för ett tillägg såsom en tavla eller skylt.

Kulturhistorien skiljer sig åt mellan stadens stadsdelar, exempelvis genom arkitektur och inflytelserika tidsepoker eller personer. På vilket sätt en tavlas information ska presenteras kan också skilja sig åt mellan stadsdelarna, exempelvis vilka språk som ska förekomma på tavlorna. Det finns idag ingen förvaltning som har uppdraget att sätta upp nya Historiska tavlor. Trafikkontoret anser att ansvaret för de historiska tavlorna bör ligga hos stadsdelsnämnderna eftersom tavlorna, vad respektive nämnd väljer att minnas och åskådliggöra, kan ses som ett sätt att stärka en stadsdels identitet.

I trafikkontorets pågående arbete med Skyltprogrammet ingår inte de Historiska tavlorna. För att också dessa tavlor ska inbegripas i möbleringsprogrammet och ges en gestaltning som fungerar över tiden och i många olika miljöer föreslås att kontoret tar fram en typskylt även för de Historiska tavlorna. På så sätt kan medborgare och besökare känna igen de historiska tavlorna över hela staden. Trafikkontoret ansvarar således för de Historiska tavlornas form medan stadsdelsnämnderna ansvarar för, och bekostar, tavlornas uppförande, innehåll och skötsel. Frågan om att sätta upp en minnesskylt vid platsen för tullbyggnaderna vid nuvarande Hornstulls strand blir lättare för Södermalms stadsdelsnämnd att ta ställning till om det finns en färdig typskylt för detta ändamål.

De litterära skyltarna har en naturlig koppling till de Historiska tavlorna genom sitt fokus på kultur och stockholmssmiljöer, som många gånger är historiska, samt genom den lokala anknytningen till en plats. Trafikkontoret föreslår därför att kontoret i samverkan med kulturförvaltningen tar fram en typskylt även för de litterära skyltarna. De litterära skyltarna kan ingå i stadens skyltprogram och på så sätt bidra till ett samlat uttryck av stadens skyltar. Kulturförvaltningen ansvarar även fortsättningsvis för dessa skyltar.

Slut

Bilagor

1. Södermalms stadsdelsförvaltnings svar på skrivelse av Anna-Klara Müntzing m.fl ang. minnesskylt vid Hornstulls strand.
2. Skrivelse över minnesskylt vid Hornstulls strand. Skrivelse av Anna-Klara Müntzing m.fl. (MP)
3. Typskyltar för lekplats och hundrastgård, framtagna inom Skyltprogrammet.
4. Historisk tavla Hökarängen
5. Litterär skylt.
6. Samfundet S:t Eriks skylt Hökarängens centrum.
7. Idrottshistorisk skylt Lindarängens kapplöpningsbana, ur ”Minnesvärda OS-platser”, Idrottsförvaltningen 2013.
8. Stadsmuseets skylt kulturhistoriska miljöer – Långbro Gård samt Skarpnäcks stadsdelsförvaltning med hjälp av Stadsmuseet – Katarina skjutbana.
9. Skylt Raoul Wallenberg, <http://www.pppension.se/om-oss/nyheter-fraan-pp-pension/raoul-wallenbergs-sista-bostad-i-sverige.aspx>
10. ”Vet Ni att...”-tavla Anna Lindhagens täppa